

ROBERT JULIA

Un dels passos
de la processó
desfila pels carrers
de Perpinyà

Dues confraries: "la Sanch" de Perpinyà i "la Sang" de Girona

Josep Víctor Gay

El Divendres Sant a la tarda, els carrers del cor de la «Fidelíssima vila de Perpinyà» acullen una manifestació religiosa o de litúrgia popular única a l'Estat francès, però que evi-

dencia els lligams històrics, les arrels comunes dels catalans, avui més o menys separats per unes fronteres polítiques que, malgrat el fet i la realitat d'Europa, són evidents en molts aspectes. Aquesta manifestació externa és la Processó de la Sanch.

S'ha mantingut amb aquesta grafia del català antic a despit dels mots afrancesats del «departament dels Pirineus Orientals» no sols la processó, totes les activitats de la Confraria de la Sanch, que té uns trets de germanor perfectes amb la Confraria de la Sang de Girona (Reial Confraria de la Puríssima Sang del Nostre Senyor Jesucrist) i més encara. La Confraria de la Catalunya Nord és molt anterior a la gironina.

Arrels històriques

Ens hem de situar a la darrereria del segle XII i els primers anys del següent. El món cristià, és a dir, catòlic, viu el drama del doble papat: Roma i Avinyó, amb Benet XIII, aquell aragonès que no va voler renunciar mai a ser el successor de Pere i que moriria solitari a Peníscola.

Una figura cabdal apareix: Vicenç Ferrer, fill d'un notari gironí, nat a València creua el país impulsat per la fe i el poder reial per tractar d'arranjar el cisme catòlic. Benet XIII no el va voler escoltar.

El predicador (pertanyia a l'orde dels dominics) sojorna en dues oportunitats a Perpinyà. La primera l'any 1408, convidat pel propi papa aragonès. La segona el 1415, a instàncies del comte Ferran d'Antequera, el primer sobirà català d'origen castellà, fruit del Compromís de Casp. En aquella oportunitat per tractar, sense èxit, de resoldre el cisme.

Les comunitats dominicanes del Rosselló l'acullen. El convent de Cotlliure i, especialment el de les clarisses de la capital. Situat en l'anomenat camí de la Passió Vella, fora muralla, sempre envoltat dels fidels que volen escoltar la veu de Ferrer que, a més a més, viatja envoltat de gran nombre de penitents, vestits de fosc i molts d'ells amb el rostre cobert i amb els elements de la Passió al costat, creus, impropèris, etc. Va ser aquest l'origen reconegut de la Confraria de la Sanch, exactament, «Confraria del Preciosíssim Sanch del Senyor Jesus Christ», constituïda documentalment el dia 11 d'octubre de 1416 a la parròquia de Sant Jaume de Perpinyà, on encara avui està incardinada.

Les confraries, tradicionalment, s'organitzaren a l'entorn de determinades activitats professionals. Els ferrers, comerciants, fusters. La de la Sanch és

la confraria dels hortelans i jardiniers. La Confraria de la Sang de Girona no seria fundada fins al 24 d'octubre de 1569, és a dir, 153 anys després de la Confraria de Perpinyà i es vincula al gremi dels mercaders.

Serveis i processó

Encara que la manifestació externa més remarcable pugui semblar la processó, l'activitat de la Confraria de la Sanch és molt més àmplia. Encara avui, en els anys 90, ofereixen el sermó en català del Dimecres Sant a la catedral de Sant Joan, acció d'ajuda a malalts, als presos, activitats religioses a la parròquia de Sant Jaume, etc.

Originàriament, com també ho feia la confraria gironina, la Sanch atenia especialment els condemnats a mort. Segons s'escriu en el seu reglament original seran tres els seus objectius: perfeccionament dels confreres en les pràctiques devotes, recordar la Passió de Jesús en les tradicionals processons de Setmana Santa i l'assistència als empresonats i condemnats a mort. No hem d'oblidar que en el moment de la creació de la Confraria els cossos de les víctimes de les sentències eren abandonats en el lloc de l'execució. No tenien ajut espiritual de cap tipus i fins els era negada la sepultura cristiana.

El confreres de la Sanch, acompanyaven el condemnat fins al lloc del

El Crist jacent de la processó de "la Sanch".

ROBERT JULIA

“La Sang” de Girona

La Confraria de la Puríssima Sang de Girona, que encara avui participa amb caràcter a la processó del Divendres Sant, va ser establerta sota els auspicis dels frares carmelites amb data del 24 d'octubre de 1569, en record de la Sang del Nostre Senyor Jesucrist i per tal de consolar els reus condemnats a mort en llurs darrers moments i donar sepultura a llurs cossos. Va estar formada des del primer moment per persones d'ambdós sexes, els noms de les quals figuraven en dos llibres diferents: un per a homes i l'altre per a dones.

Cada dos anys s'elegien tres majorals o priors —el primer eclesiàstic i els altres dos seglars— que regien i administraven la Germanat. Cada un d'ells tenia una clau de les tres que tancaven la Caixa de les Almoines. En el segle XVII els administradors van ser quatre: un de la Confraria dels Cavallers, un del Gremi de Mercaders i dos de la mà menor. Més tard foren només dos i a partir del segle XIX un de sol.

Cada any, pel Dijous Sant, la Confraria organitzava la processó, amb la concurrència de tots els confreres. Quan es tenia notícia de la propera execució d'un condemnat a mort, la confraria feia posar teles negres a les portes de la ciutat i es feien captes o es posaven taules petitòries pels carrers, per tal de satisfer les despeses de l'enterrament. Els confreres, amb vesta i ciri, anaven a buscar el reu a la presó i l'acompanyaven fins al lloc on s'havia de complir la sentència. El seu pas era anunciat per una campanya d'una sonoritat esfereïdora.

Un dels ingressos característics de la Confraria era la rifa d'un porc gras que es feia cada dimecres de cendra, sota les voltes de la Rambla, en virtut d'un privilegi reial del segle XVI.

(Dades extretes de la història de la Confraria escrita per Josep Grahit i Grau i publicada per la Junta de Confraries de Girona per la Setmana Santa de 1952).

L'antic Crist de “la Sang” de Girona, destruït l'any 1936.

suplici, amb el cant que encara es recorda a Perpinyà com el «Miserere dels penjats». La darrera aparició oficial dels confreres en aquesta feina va ser l'any 1846, a la plaça de les Esplanades, en acompanyar a la guillotina un grup de tabucaires catalans, antics partidans carlins esdevinguts bandolers.

La Confraria encara avui s'organitza per mitjà dels regidors, que antigament representaven el braç eclesiàstic, el major i el menor o mitjà. En el procés d'afrancesament iniciat després del Tractat dels Pirineus, les noves autoritats varen tractar de crear un nou braç, el militar. Una maniobra més de les encoratjades per Francesc (sempre es va fer dir François) de Segarre, nefast president del Consell Sobirà del Rosselló, enemic ferotge de les tradicions i costums catalans en aquella part del país. Actualment són tres els regidors màxims responsables de Confraria, que disposa de quatre centenars de confreres, mig centenar dels quals participen, directament, en la processó del Divendres Sant. També s'ha creat, l'any 1970, una Associació

d'Amics de la Confraria de la Sanch que té la seu a la Casa Pairal de Perpinyà.

Tradicció recuperada

El Divendres Sant a la tarda, mentre els carrers del centre de la ciutat rossellonesa són plens de gom a gom, pot sorprendre sentir aquells cants tradicionals, «Per vostra Passió sagrada», o el ritme lent dels goigs de la Confraria s'escampen per la xarxa de la megafonia. La processó ha sortit de la parròquia de Sant Jaume.

Cal advertir que qui hagi vist desfildes de processons de la Setmana Santa en el nostre país, o arreu de l'Estat, es pot sentir decebut per aquesta de la Sanch, senzilla, fins i tot modesta, però amb una vocació de recuperar una de les tradicions de religiositat catalana més fermes del país.

Certament la presència francesa no va facilitar la feina de la Confraria, que va patir una davallada notable en el decurs del segle XIX i es limitava a unes manifestacions parroquials amb una par-

Una perpinyanesa a la processó de "la Sang".

ticipació de poques persones. No seria fins l'any 1950 que el gran catalanista rossellonès, Josep Deloncle va reorganitzar la processó. Per obtenir l'autorització de les autoritats els va adreçar una carta en la qual no dubta en comparar el projecte amb els d'Andalusia: «Amb el pas dels anys, Perpinyà serà la Sevilla francesa, veurem com gent d'arreu ens visita, els grups de turistes de la Setmana Santa contribuiran a fer prosperar la nostra ciutat».

Un altre historiador rossellonès Jordi Vergés, en el seu llibre «Harmònies Catalanes», escriu: «És cert que els catalans, encara que exteriorment manifestin una calma indiferent per les manifestacions ordinàries del culte, mantenen un esperit profundament religiós. La processó és un acte veritable, autèntic. Els que l'organitzen i els que hi participen, no fan altra cosa que manifestar les seves profundes conviccions. No hi ha res de folklòric. És la nostra fe i la dels nostres pares. No ens ha de sorprendre repetir els seus actes de pietat, amb la seva llengua original.

Malgrat sembli que l'home d'avui ha canviat, és el mateix d'ahir i el mateix que serà demà. És positiu que s'hagi recuperat una manifestació religiosa que interessa a tothom. A uns per fidelitat a una fe, als altres pels seus dubtes. Desfilat per la ciutat a l'entorn de les imatges de la Passió és posar en pràctica la frase evangèlica: «Que el teu sí, sigui un sí». En el seu ordre, en el seu recolliment, els confreres de la Sanch ens conviden a recordar un esdeveniment que domina la nostra història i el modest destí de cada un de nosaltres».

Com és la processó de la Sanch

Aquesta desfilada surt, tradicionalment, a les 4 de la tarda de la parròquia de Sant Jaume dels Horts o dels hortolans. Segueix pel carrer de l'Agulla després de creuar la plaça del Puig, carrer de la Revolució Francesa, carrer de la Barre, gira envers al de Sant Joan i la plaça Gambetta fins a la façana principal de la catedral del Sant Joan, trenca a l'esquerra pel carrer Bartissol i des-

prés, novament a l'esquerra per un curt tram del carrer de Joana d'Arc, fins al Castillet, el cor mateix de la vila puja pel carrer de l'Argenteria després de creuar la plaça de la Llotja del Mar, un altre punt ben conegut de la ciutat. S'endinsa pel barri popular de la Real per tornar a la parròquia de sortida.

A la processó hi participen altres parròquies del bisbat d'Elna-Perpinyà, com les de Cornellà, Baixas, Tuïlles, Espira, Vilallonga, Cotlliure, etc.

Obre la desfilada la vesta vermella, que amb la seva campana assenyala que la processó avança. Algun any ha participat en la processó de Girona. El so dels tambors coberts amb velluts negres és solemne i sonor alhora. Un seguit de senyores amb les sorprenents mantellines a l'estil més pur d'Andalusia i dels cavallers de la Creu de l'Ordre Sobirana de Malta. Els passos són modestos però nombrosos, les figures petites i de talles populars. Esmentem de la llarga llista, Misteri de l'Hort, un dels més tradicionals pel fet de ser els hortolans els confreres originals de la Sanch, la Verge amb corona d'espines, dues o tres verges del Dolors de diferents parròquies, la Verònica, unes desfilen amb algunes vestes, altres amb el rostre descobert, amb flors a les mans, amb ciris o amb llums d'altres tipus. Grups corals en directe o per megafonia van interpretant diferents composicions, quasi totes en català.

El Patronat de Turisme de Perpinyà ha fet un gran esforç per promocionar aquesta processó, certament única en territori francès. En aquest sentit, el recolzament ha estat superior al que molts actes d'aquest estil reben a casa nostra.

A mig camí entre la tradició i la fe compartida la processó de la Sanch, a Perpinyà és un pas notable en el procés de recuperació catalana que, malgrat les aparences, s'havia quasi perdut en aquelles terres que històricament han compartit segles de la nostra història.

Avui els ciutadans de Perpinyà estan satisfets de la seva processó. Un comentari recent, aparegut a la premsa, naturalment en francès deia: «Si la fe no és altra cosa que un gest, aquest gest és Perpinyà, quasi en el seu total qui l'ha fet, parròquia per parròquia, cada tarda de cada Divendres Sant, en el ja llarg recorregut de la processó de la Sanch».

Josep Victor Gay és periodista.